

HOMOSEKSUALITEIT: 'N TEKST(E)UELE PERSPEKTIEF

Johann Cook
Universiteit Stellenbosch

Abstract

Homosexuality – a textual perspective

This article demonstrates that the ancient versions of the Hebrew Bible provide enlightening theological perspectives. The Septuagint (LXX) after all acted as the bible of the early church. A cursory orientation in the most prominent translations is provided: The LXX (Pentateuch) originated in Alexandria. The Vulgate was prepared by Jerome and is an important textual witness for the Catholic church. The Peshitta acted as scripture in the Syriac communities. The Targumim (Tgg) are Aramaic translations of the Hebrew Bible and are divided into Babylonian Tgg (Onkelos) and Palestinian Tgg (Pseudo-Jonathan, Neofiti and the Fragmentary Tgg). Genesis 19:20; Leviticus 18:22 and 20:13 are discussed and the following conclusions drawn:

- 1. The ancient versions are not specifically interested in homosexuality. However, sex between men is condemned.*
- 2. The LXX some times interprets the Hebrew explicitly.*
- 3. The Peshitta and the Vulgate are translated literally.*
- 4. Pseudo-Jonathan and Neofiti contain the most explicit interpretations.*
- 5. The Tgg deem issues such as dishonour and idolatry as more fundamental problems.*

Sleutelwoorde:

Inleiding

Die resepsie van Ou-Testamentiese tekste in die vroeë vertalings van die OT bied waardevolle perspektiewe oor die wyse waarop Bybeltekste in uiteenlopende gemeenskappe waarin die Bybel vertaal is, gelees en verstaan is. Hierdie tekste is in bepaalde religieuse gemeenskappe gesien as woord van God. Die Septuaginta, die Griekse vertaling van die OT, het inderdaad gedien as dié Bybel vir die vroeë Christelike kerk (Müller 1996). Ek gaan begin deur 'n breë, dog kursoriese oriëntering te lewer wat dan as agtergrond moet dien vir die interpretasies wat hier aangebied word.

Die Septuaginta

Ontstaan- en oorlewingsgeskiedenis

Die woord Septuaginta beteken 70 (LXX) en hou verband met die sg. Aristeasboek wat iewers in die 2de eeu v.C. in Alexandrië op skrif (papiirus) gestel is in verband met die Griekse vertaling van die Hebreeuse Bybel (pentateug). Jode is deur Ptolomeus 1 uit Palestina na Egipte gebring om ekonomiese en strategiese redes en hulle het mettertyd hulle moedertaal verloor. Aristeas kan verskillend interpreteer word, hetsy as 'n poging om die pentateug in Grieks te legitimeer (Jellicoe 1993:47), of om as afwysing te dien teen latere

pogings (resensies) om die Griekse teks in lyn te bring met Hebreeuse tekste (Brock 1979:306). Onlangs het Honigman (2003:131) voorgestel dat dit gegaan het oor die skep van nuwe manuskripte (vgl. Cook 2005b:446-451). Die latere oorleweringsgeskiedenis van die LXX is besonder kompleks (Cook 2005a:459-460). Aanvanklik is die LXX deur Jode gebruik, maar na die koms van die Christendom was hulle besonder skepties daarteen ingestel. Christene is o.m. beskuldig dat hulle met die Septuaginta gepeuter het, bv deur die gebruik van ἡ παρθένος (maagd) as ekwivalent vir הַעַלְוִיָּה (jong vrou) in Jesaja 7:14.

Die teologiese waarde van die LXX

Genesis is die eerste boek wat vertaal is en dien dus in 'n sekere sin as basis vir die res van die boeke. Verder is die LXX die eerste kommentaar op die Hebreeuse Bybel. Die vertalers het veel nader in tyd gestaan aan die oorspronklike Hebreeuse tekste en het dus verhelderende perspektiewe om te bied. Dit is egter noodsaaklik om hierdie antieke teks op metodies korrekte wyse te benader.

Metodologiese oorwegings

Die perso(o)n(e) wat verantwoordelik was vir hierdie vertaal eenheid (Genesis) het relatief letterlik met die grondteks omgegaan, die vertalingstegniek is dus nie so vry soos sommige boeke, bv Spreuke (Cook 1997:316) nie. Dit beteken dat 'n mens dus as algemene reël verskille tussen die Grieks en die Hebreeus nie te geredelik aan die vertaler behoort toe te skryf nie. Tog is alle vertaling interpretasie en is daar getuieis dat die vertaler van Genesis wel geïnterpreteer het. Laastens is 'n kontekstuele benadering tot tekste noodsaaklik. Tekste moet teen hulle historiese kontekste verstaan word.

Die Vulgaat

Hierdie teks word as die standaard teks beskou (vulgatus, common), op dieselfde wyse word die Pesjitta ook gesien. Aanvanklik het daar slegs losstaande Latynse tekste oor die OT bestaan (Vetus Latina). In 382 het pous Damasus (304-384) Hiëronimus versoek (342-420) om 'n standaard Latynse Bybel daar te stel. Hy het Hebreeuse en Griekse tekste (o.m. die LXX en Origenes se heksapla) gebruik en hy het ook in Bethlehem, waar hy gewerk het, soms van Rabbynse insigte gebruik gemaak. Die Vulgaat het dus ook 'n ingewikkelde ontstaans- en transmissie geskiedenis (Deist 1988:187) en dien steeds as belangrike teksgetuie in die Katolieke kerk. .

Die Pesjitta

Pesjat beteken 'eenvoudig, standaard' en die woord Pesjitta dui dus op die standaardteks. Dit is die Bybel in Siries wat 'n Aramese dialek is en wat die taal is wat in dele van Noord-Sirië en Klein-Asië (moderne Turkye) in ombruik was. Daar is verskil van mening oor wat die historiese konteks van die vertaling is. Sommige is van oordeel dat dit 'n Joodse oorsprong het. Ander weer aanvaar dat die Bybel in Siries wesenlik vir Christene bedoel was. Weitzman (1999) het oortuigend aangetoon dat dit waarskynlik vir Joods-Christelike gemeenskappe bedoel was. Die boek Genesis vertoon invloed van die LXX, Targoemim (Aramese vertalings) en Joodse eksegetiese tradisies (Cook 1988). Die Hebreeuse frase 'vanuit die ooste' (מִמִּזְרָח) in Gen 4:8 is vertaal met 'vanaf die begin' in lyn met bekende Rabbynse sienings dat die tuin van Eden van die begin van die skepping bestaan het.

Die Targoemim (Tgg)

Die woord Targoem (vertaling-interpretasie), afgelei uit Esra 4:7, word gebruik in 'n tegniese sin vir die Aramese vertaling van die Hebreeuse Bybel. Hierdie vertalings was nodig aangesien die Judeërs (inwoners van Juda) later bekend as die Jode, na die terugkeer uit die Babiloniese ballingskap onder Persiese bewind, nie meer hulle moedertaal kon verstaan nie. Hierdie vertalings is aanvanklik vir liturgiese doeleindes in die pre-christelike era gemaak. Die bestaande Tgg kan egter nie tot hierdie vroeë tydperk dateer word nie, aangesien mondelinge oorlewering 'n belangrike rol speel. Die Tgg is dus later neergeskryf en vertoon die neerslag van uiteenlopende historiese kontekste.

Palestynse en Babiloniese Tgg

Babiloniese Tgg

Targoem Onkelos (TO) is 'n verskrywing van Aquila en is die amptelike Babiloniese targoem wat uit ongeveer 1000 n.C. dateer. Op die oog af is dit 'n letterlike vertaling maar bevat tog individuele woorde wat draers van eksegetiese perspektiewe is.

Palestynse Tgg

- *Pseudo-Jonathan (Ps-Jon)* is 'n fiktiewe verwysing na Jonathan en word laat gedateer - Gen 15:14 het 'n verwysing na Mohammed se vroue - ofskoon dit ook vroeë tradisies bevat (Cook 1983). Dit is waarskynlik die Babiloniese weergawe van die Palestynse tradisie. Dit is parafrasies en interpretatief van aard en voorsien 'n vertolking van bykans elke vers in die pentateug en verskil soms dramaties van die ander Tgg (weens kontekstuele verskille), ofskoon dit nou verwant is aan TO. Dit is dus 'n saamgestelde werk wat egter die individuele aanslag van die outeur(s)-redaktor(s) vertoon.
- *Targoem Neofiti (Neof)* is deur Diez Macho (1968) in die Vatikaanse biblioteek ontdek en beslaan die hele teks van die Pentateug uitgeslote dertig verse. Dit bevat verder verskeie glosse in die kantlyne wat van ander Targoem tekste verkry is¹. Dit verteenwoordig die Palestynse Targoem tradisie. Verder is dit parafrasies en adresseer brandende teologiese kwessies van die dag. So word bv die eerste woorde in die Hebreeuse Bybel 'in die begin' met 'met behulp van wysheid' vertaal. Dit dien as 'n korreksie op die siening dat die skepping inherent onvolmaak en boos is.
- Die *Fragmente Tgg* bevat net spesifieke verse in verskillende manuskripte wat weereens dui op die ingewikkelde transmissiegeskiedenis van die Tgg.

Tekste

Genesis

Gen 19:5

MT:²

En hulle het na Lot geroep en aan hom gesê: “Waar is die manne (הַאֲנָשִׁים) wat vannag na jou gekom het? Bring hulle na ons uit, dat ons hulle kan beken (וְנִרְעָה)”.

¹ Vgl bv Gen 1 vers 1 waar Christelike invloed duidelik sigbaar is in die gebruik van die frase 'seun van Jahwe' i.p.v Jahwe.

² Ek maak gebruik van letterlike vertalings.

LXX:

En hulle het na Lot geroep en aan hom gesê: “Waar is die manne (οἱ ἄνδρες) wat vannag na jou gekom het? Bring hulle uit na ons toe, sodat ons met hulle seksuele gemeenskap kan hê (ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς)”.

Συγγίγνομαι kan met ‘saamstem, verkeer met’ vertaal word. Hierdie werkwoord word egter min gebruik in die LXX, volgens Hatch & Redpath (1998) wel in Gen 19:5 (יֵדַע); 39:10 (וַיֵּדַע עַם); Daniel Teodotion 11:39 en Judith 12:16. Dit is dus moontlik dat die vertaler besig is om hier te interpreteer, aangesien יֵדַע gereeld (50x) in Genesis voorkom en verskillend vertaal word. In Gen 4:1 word יֵדַע bv met ἔγνων van γινώσκω ‘ken, verstaan’ vertaal. Volgens Wevers (1993:269) kan συγγίγνομαι wel met “to become acquainted with in carnal fashion, to have sexual relations” vertaal word, wat natuurlik ook deel uitmaak van die semantiese reikvlak van die Hebreeus. Die punt waarom dit in die Grieks en die Hebreeus gaan, is dat met hierdie optrede die oeroue tradisie van oud-Oosterse gasvryheid dramaties geskend word (Wevers 1993:268).

Vulgaat:

Vocaveruntque Lot, et dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? euc illos huc, ut cognoscamus (וַיִּבְרְקוּ אֵינָם) eos.

Dit verteenwoordig ’n letterlike weergawe.

Pesjitta:

En hulle het Lot geroep en aan hom gesê: “Waar is die manne wat in die nag na jou gekom het? Bring hulle na ons toe sodat ons hulle kan ken” (וַיִּבְרְקוּ אֵינָם).

TO: En hulle het Lot geroep en aan hom gesê: “Waar is die manne wat in die nag na jou gekom het? Bring hulle na ons sodat ons hulle kan ken” (וַיִּבְרְקוּ יְהוָה).

Neofiti: En hulle het Lot geroep en aan hom gesê: “Waar is die manne wat in die nag na jou gekom het? Bring hulle na ons toe sodat ons hulle kan ken” (וַיִּבְרְקוּ יְהוָה).

Soos by Pesjitta en TO is hier slegs dialektiese verskille.

Ps-Jon:

En hulle het Lot geroep en aan hom gesê: “Waar is die manne wat in die nag na jou gekom het? Want bring hulle na ons toe sodat ons *met hulle seksuele verhoudings kan hê*”.

Tg Pseudo-Jonathan is ietwat meer eksplisiet in sy beskrywing deurdat וַיִּבְרְקוּ as ekwiwalent vir וַיִּבְרְקוּ gebruik word. Die werkwoord וַיִּבְרְקוּ ‘om te dien, om seks te hê met’, word dus hier aangewend en in die verband is die betekenisnuanse ‘seksuele omgang hê’ die mees geskikte. Ofskoon dit opvallend is dat hierdie werkwoord hier geïmplementeer word, hoef dit egter nie pertinente eksegetiese intensies te hê nie, aangesien die Semitiese grondteks hierdie nuanse omvat.

Konklusie:

Hierdie gedeelte word relatief letterlik weergegee in al die tekste hierbo bespreek. Dit is waarskynlik dat die LXX doelbewus hier na seksuele omgang verwys met die interpretasie

van *ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς* vir וְנִדְרָעָם. Die gebruik van οἱ Σοδομίται vir אֲנָשֵׁי סֹדֹם in vers 4 sou hierdie interpretasie kon ondersteun. Hierdie term het inderdaad aanleiding gegee tot die latere gebruik van die konsep Sodomie (Wevers 1993:268). Dit bly egter moeilik om uitsluitel te gee aangesien die Hebreeuse teks reeds die onderskeie nuanses inhou. Die ander vertalings bevat ook nie pertinente interpretasies nie, uitgeslote Tg Ps-Jon met die aanwending van die stam שָׁמַם (om seks te hê met).

Levitikus

Levitikus 18:22

MT:

Maar met 'n manlike persoon (זכר) mag jy nie slaap op die bed (משכב) van 'n vrou (אשה) nie. Dit is 'n gruwel.

LXX:

Maar met 'n manlike persoon (μετὰ ἄρσενος) mag jy nie slaap op die bed (οὐ κοιμηθήσῃ κοίτην) van 'n vrou nie (γυναικός). Want dit is 'n gruwel.

Hier val die gebruik van κοιμάομαι (slaap, doodgaan) op wat as 'n stereotipe vertaling vir שכב gebruik word. Uit die verband is dit duidelik dat die nuanse 'doodgaan' nie hier van toepassing is nie. Hier is ook geen eksplisiete verwysing na seksuele aktiwiteit nie, hoewel dit hier gaan om 'n metafoor. Verder veronderstel die konteks seksuele kontak aangesien dit duidelik in vers 20 uitgedruk word waar die Hebreeuse frase "jy mag nie jou kopulasie gee tot saad (met jou naaste se vrou nie)" (לֹא תַתֵּן שְׂכָבְךָ לְיָרֵעַ), vertaal word met "om 'n uitstorting van jou semen te produseer" (δῶσεις κοίτην σπέρματός). Die Hebreeus en Grieks is dus metafore vir seksuele relasies.

Vulgaat:

Cum masculino non commiscearis coitu faemineo, quia abomination est.

Pesjitta:

En met 'n manlike persoon (זכר) mag jy nie slaap (דמך) op die bed (מדמכא) van 'n vrou (דאנחחא) nie, want (דמטיל = LXX?) dit is 'n gruwel.

Die Vulgaat en die Pesjitta is letterlik vertaal.

TO:

Maar met 'n manlike persoon mag jy nie jy nie slaap (שכב) op die bed (משכבי) van 'n vrou (איתח) nie, dit is 'n gruwel.

TO vertaal letterlik, maar met metaforiese duiding.

Neof:

Maar met 'n manlike persoon (זכר) mag jy nie seksuele relasies hê nie (חשמש) soos wat jy met 'n vrou het nie (חשמיש), dit is 'n gruwel (מרחקה).

Neof het dus wel 'n eksplisiete verwysing na seksuele relasies deur die aanwending van die werkwoord שָׁמַם.

Ps Jon: En met manlike persone mag jy nie lê nie (תשכב) (soos iemand) in seksuele omgang (בחדשמישא) met 'n vrou (דאיהא) nie. Want dit is 'n gruwel.

Hierdie laasvermelde twee Tgg het dus 'n eksplisiete afwysing van seksuele kontak tussen mans weliswaar op verskillende wyses. Wat opvallend is, is dat nie een van die Tgg meer aandag skenk aan seksuele relasies tussen mans as aan van die ander 'gruwels' wat in die hoofstuk genoem word nie. In hierdie hoofstuk in Neof en Ps-Jon gaan dit eerder om *ontering*. Die frase om nie te onteer nie, kom soos 'n refrein prakties in elke vers voor, in Ps-Jon in verse 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 en 19. Suiwer gemeet aan die hoeveelheid eksegeese wat in die individuele verse aangewend word, blyk afgodery 'n veel groter probleem te wees. Vers 21 handel hieroor en in Ps-Jon word die vers soos volg weergegee: "Jy mag nie enige van jou kinders toelaat om seksuele gemeenskap te hê met 'n *heiden vrou* nie en haar daardeur te bevrug tot voordeel van *afgodery* nie en jy mag die naam van jou God nie ontheilig nie. Ek is die Here".

Levitikus 20:13

MT: En 'n man (איש) wat slaap (שכב) met 'n manlike persoon (זכר) op die bed van 'n vrou (משכבי אשה), beide doen 'n gruwel. Hulle moet ongetwyfeld sterf. Hulle bloedskuld is op hulle.

LXX: En wie ookal met 'n manlike persoon (μετὰ ἄρσενος) sal lê (ὅς ἂν κοιμηθῆ) op die bed van 'n vrou (κοίτην γυναικός), hulle beide doen 'n gruwel, hulle moet sekerlik gedood word. Hulle is beide aanspreeklik.

Vulgaat: Qui dormierit cum masculino coitu faemineo, uterque operatus est nefas: morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.

Pesh: En 'n man wat slaap met 'n manlike persoon op die bed van 'n vrou, hulle beide doen 'n gruwel. Hulle sal sekerlik sterwe en hulle bloed is op hulle.

TO: As 'n man slaap by 'n manlike persoon op die bed van 'n vrou pleeg beide 'n gruwel. Hulle moet sekerlik doodgemaak word. *Hulle moet ter dood veroordeel word.*

Die frase *Hulle moet ter dood veroordeel word.* is 'n interpretasie van "hulle bloedskuld is op hulle".

Neof: En 'n man wat seksuele relasies het (שמש) met 'n man soos jy met 'n vrou seksuele relasies het, hulle beide pleeg 'n gruwel en sal sekerlik gedood word. Die *skuld* van hulle bloed sal op hulle wees.

Ps Jon: As 'n man seksuele relasies het (שמש) met 'n manlike persoon soos iemand seksuele relasies het met 'n vrou, pleeg die twee 'n gruwel. Hulle sal doodgemaak word *deur steniging*.

In hierdie hoofstuk word niks nuuts bygevoeg nie, behalwe die verwysing na *steniging*. Die byvoeging *deur steniging* kom meermale voor in in hierdie hoofstuk in Ps Jon, naamlik in verse 9 (vloek van ouers), 10 (egbreuk met 'n maagd), 11 (iemand wat met sy vader se vrou seksuele omgang het), 12 (iemand wat met sy skoonogter omgang het), 13 ('n man wat omgang met 'n ander man het), 15 en 16 (seks met 'n dier). Hierdie interpretasie is 'n

kontekstuele een wat waarskynlik gebaseer is op die Hebreeuse teks van verse 2 “Die volk van die land moet hom stenig” en 27 “hulle moet gestenig word”.

Ofskoon steniging die mees prominente wyse van straf in hierdie hoofstuk is, word ander wyses ook vermeld: verbranding (vers 2); straf deur lyding (vers 5); voortydige dood (vers 6); die dood dmv verwurging in die geval van egbreuk met 'n getroude vrou (vers 10); dood dmv gesmelte lood wat in hulle kele gegooi word wanneer 'n man sy vrou en haar moeder trou (vers 14); wanneer 'n man seksuele omgang het met sy suster, die dogter van sy vader of moeder word hulle uitgewis dmv 'n voortydige dood (vers 17). Dieselfde straf geld wanneer iemand omgang het met 'n vrou tydens haar maandstonde (vers 18), en wanneer iemand die naaktheid van sy moeder of vader se suster ontteer (vers 19), of as iemand seksuele omgang het met sy oom se vrou (vers 20).

Hierdie verwysings het slegs betrekking op die eksegetiese byvoegings in Ps-Jon in vergelyking met die Hebreeuse teks. Dit is dus duidelik dat hierdie oortredings almal in 'n besonder ernstige lig beskou is.

Konklusies

Die volgende gevolgtrekkings kan gemaak word:

1. Die vroeë vertalings blyk nie spesifiek op homoseksualiteit te fokus nie. Weliswaar word seksuele omgang met 'n ander man konsekwent afgewys.
2. Die LXX interpreteer die Hebreeuse teks in sommige gevalle eksplisiet. Dit blyk duideliker uit die konteks.
3. Die Peshitta en die Vulgaat word konsekwent letterlik vertaal en werp geen besondere lig op die saak nie, ofskoon die metafore wat in die Hebreeus voorkom, uiteraard nagevolg word.
4. Pseudo-Jonathan en Neofiti bevat die mees eksplisiete vertolkings. Dit kan aan kontekstuele verskille toegeskryf word.
5. Die Targoemim beskou ander sake soos ontering en afgodery as meer fundamentele probleme.

BIBLIOGRAFIE

- Clarke, EG 1995. *Targum Pseudo-Jonathan: Numbers. Translated, with notes with the assistance of Shirley Magder*, Edinburgh: T&T Clark.
- Cook, J 1983. Anti-Heretical Traditions in Targum Pseudo-Jonathan, *Journal of North-West Semitic Languages* 11, 47-57.
- Cook, J 1988. The Composition of the Peshitta (Pentateuch), in: Dirksen, PB & Mulder, MJ (reds), *The Peshitta: its Early Text and History, papers read at the Peshitta Symposium held at Leiden 30-31 August 1985*, Leiden: Brill.
- Cook, J 1997. *The Septuagint of Proverbs – Jewish and/or Hellenistic Proverbs? (Concerning the Hellenistic Colouring of LXX Proverbs)*, *Vetus Testamentum Supplementum* 69, Leiden: Brill.
- Cook, J 2005a. Die Septuaginta, *aliquid novi ex Africa*, *TGW* 45/4, 457-465.
- Cook, J 2005b. Reconsidering Septuagintal origins, *JSem* 14/2, 441-561.
- Deist, FE 1988. *Witnesses to the Old Testament*, The Literature of the Old Testament volume 5, Pretoria: NGKB.

- Diez Macho, A 1968. *Neophyti 1: Targum Palestinense ms. de la Biblioteca Vaticana*, Tomo 1, *Genesis*, Madrid/Barcelona : Consejo Superior de Investigaciones Cientificas.
- Hatch, E & Redpath, HA *et al.* 1998. *A Concordance to the Septuagint and other Greek versions of the Old Testament (including the Apocryphal books)*, Grand Rapids, Michigan: Baker books.
- Honigman, S 2003. *The Septuagint and Homeric Scholarship in Alexandria*, London and New York: Routledge.
- Jansma, T 1977. *Vetus Testamentum Syriace. Iuxta simplicem syrorum versionem. Pars I, fasciculus I, Liber Genesis-Liber Exodi*, Leiden: Brill.
- Jellicoe, S 1993. *The Septuagint and Modern Study*, Winona Lake, Indiana: Eisenbrauns.
- Maher, M 1992. *Targum Pseudo-Jonathan: Genesis. Translated, with introduction and notes*, Edinburgh: T&T Clark.
- McNamara, M 1992. *Targum Neofiti 1: Genesis. Translated, with apparatus and notes*, Edinburgh: T&T Clark.
- McNamara, M 1995. *Targum Neofiti 1: Numbers. Translated, with apparatus and notes*, Edinburgh: T&T Clark.
- Müller, M 1996. *The First Bible of the Church: A plea for the Septuagint*, Sheffield: Sheffield Academic Press.
- Rahlfs, A 1979. *SEPTUAGINTA. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Sperber, A 1959. *The Bible in Aramaic, vol. 1, the Pentateuch according to Targum Onkelos*, Leiden: Brill.
- Weitzman, MP 1999. *The Syriac Version of the Old Testament: An introduction*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Wevers, JW 1974. *Septuaginta Vetus Testamentum Graecum Auctoritate Academiae Scientiarum Göttingensis Editum*, vol. 1, *Genesis*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wevers, JW 1993. *Notes on the Greek text of Genesis*, Atlanta, GA: Scholars Press.